

ovan Doris Konradsson

t.v Anita Lundgren spinner på sin mors farmors spinnrock

längst t.v Ladan med kärvar inför fröreplning.

Foto: Per Jangius

Östgötalin

Hur kan man fastna för någonting så otidsenligt, med så osäkert resultat som linodling och som har en så lång tidsödande process innan man ens börjat spinna garnet?

Detta frågade vi Anita Lundgren och Doris Konradsson, grundarna till Östgötalin och linberedningsstationen i Broddebo, som ligger längs väg 35 i Åtvidabergs kommun på gränsen mot Kalmar län.

– Mormor odlade lin i Tingetorp i Falerum, berättar Doris. Jag var med och ryckte. Linet bereddes i Falerum. Man använde en ugn i krukmakeriet för att torka linet. Det var bara morfar som fick göra det. Sedan skickades linet bort för spinning. När det kom tillbaka användes det till att väva dukar. Mamma vävde mycket.

Hur kom ni på idén att odla lin?

– Jag hade tillgång till åkermark i Ekvik, och Anita bodde nästgårds, men första årets odling gav ingenting, det växte bara ogräs, berättar Doris. Andra året fick vi ett jättefint lin, och senare ett grovt lin. Det hände att vi sådde i linfrö i förstaårsvallen för att inte stråt skulle bli så grovt.

– Nästa steg var att spinna linet. Vi gick en spinnkurs och började med att spinna ull. Hos två äldre damer i Hulta lärde vi oss att spinna blånor och fick sedan hjälpa dem att spinna lin.

– Vi gick olika studiecirklar. Det var ett sätt att leva, fortsätter Anita. Vi kunde disponera vår tid. Det var hobbyaktiviteter. Det var på skoj i många år.

Linberedningsstationen

– Vi hade varit på kurs i Sätergläntan, berättar Anita. I början var det odling och beredning av lin som var huvudsaken. Det första linet vi odlade, spann vi snabbt upp i grova trådar. Vi satte upp en handduksväv med bomullsvarp. De färdiga handdukarna fällade jag på maskin. Vi vävde och sydde linnen i halvlinne. Dem sålde vi vid hantverksdagarna i Gamla Linköping för 300 kr. Vi tog upp gamla mönster i dukar. Vi skulle ha något att sälja till julmarknader och andra tillfällen.

– Vi förstod snart, att man behövde ha maskiner för att bereda lin. I Broddebo fanns en lada som inte användes. Vi lät dra in elektricitet för egna pengar, som vi sparat från åren som studiecirkelledare.

– När hemslöjden kom in i bilden och stöttade oss ekonomiskt, då blev det allvar. Vi fick ett bidrag, ett lån, för att köpa in maskiner, och 1985 hade vi maskinell linberedning i Broddebo. Folk kom med sitt lin, ibland gammalt och orötat. Kunskapen om hur linet skulle beredas hade försvunnit.

–Vi började med linberedningen och kunde nu få det lin vi ville ha till våra vävnader. Vår tanke var, att man i bygden skulle odla lin och komma till oss för att bereda det, berättar Anita. Spinna och väva skulle man göra själv. Vi har aldrig åtagit oss att spinna.

På Gotland odlade man lin. Hushållningssällskapet på Gotland hade gjort provodlingar, och vi beredde linet åt dem. Hemslöjdskonsulenten skickade hit 60 kg lin för beredning. Linodling på Gotland, av spånadslin, förekommer nog inte så ofta.

Anita och Doris har också blivit uppmärksammade för sin insats. 1993 fick Doris ett kulturpris på 6 000 kr från Västerviks kommun, och Kalmar län tilldelade dem utbildnings- och kulturnämndens arbetsstipendium på 10 000 kr.

Linföreningen

På julmarknaden i Bjärka-Säby år 1994 fanns att läsa:

Upprop! Till dig som är intresserad av att väva med lin. Vill du vara med och bilda en linförening?

Den 26 mars 1995 bildades föreningen **Lintågan** i Östergötland med syfte att bevara traditionen att odla och bereda lin. Föreningen hade 26 medlemmar från starten. Sedan dess biträder föreningens medlemmar Doris och Anita i arbetet med att ta emot studiebesöken i Broddebo.

Under flera år har folkhögskolorna i Vadstena och Gamleby, universitetskurser för textillärare och andra skapande kurser kommit på studiebesök till Broddebo. Här får man själv prova på att bereda lin med handredskap på samma sätt, som tidigare generationer förberett sina vävar till hemmet.

Eleverna får en genomgång av linets betydelse för folkhushållet och en kort beskrivning av hur det går till att odla lin. När grupperna kommer till Broddebo är arbetet förberett så långt, att linet är ryckt (man rycker upp linet med roten vid skörd) och torkat. Eleverna får själva pröva på att frörepa linet - man skiljer frökapslarna från linhalmen. Därefter visas hur linet läggs ut på marken för markrötning. Rötningen syftar till att möjliggöra linfibers frigörande från veden i strået.

I sin hand får var och en sedan ett handmätt markrötat och ett handmätt vattenrötat lin. Eleverna genomför sedan själva med stöd från kursledningen momenten bräkning, skäkning och häckling. Resultatet är en vacker lintåga, som kan spinnas i spinnrocken för inslag i en väv hemmavid.

Det här med linföreningen. Blev det som ni tänkte?

-Vi hade nog tänkt oss fler medlemmar och mer verksamhet. Vi hade också tänkt oss slippa ansvaret för linberedningsstationen. Jag försöker föra över intresset på barnbarnen, berättar Doris. Ännu har det inte lyckats.

Doris och Anita väver

Ska man ha några särskilda egenskaper för att bli en skicklig väverska?

- Man ska ha tålamod säger, Anita. Men det viktiga är, att man tycker att det är roligt.

Doris varpar med en tråd av var färg. Vävstolen är utrustad med fyra trampor. Hon berättar, att förr skulle man göra mönster. Men hon fann att det handspunna linet kom bättre till sin rätt med enklare bindningar.

Doris' grönrutiga

Det är roligast att väva med en tunn varp. Jag använder då en 80-rörssked. Men inslaget är grovt. Doris spinner inslaget av blånorna. Blånor är den mycket användbara restprodukten, som fastnar i häcklan i det sista beredningsmomentet.

Dina vävnader är åtråvärda, Doris. De säljs fort.

- Ja, och sedan har jag fått mina kanaler. De kommer och frågar om jag vävt något nytt.

Anita, varifrån får du din inspiration?

- Den hämtar jag från föremål i min omgivning. Anita pekar på en stolsrygg vid köksbordet. - Jag hittar ett mönster. Jag ser någonting. Sedan fortsätter jag,

utvecklar min idé, till en serie vävar. Jag ritar upp min idé och anpassar den efter varpen jag har i vävstolen. Jag sätter upp 20 meter åt gången. Jag har en bomknekt och drar själv på varpen. Med grövre inslag får jag fyra inslag i varje stygn med en 8-skaftad satin som bottenväv. Den ger möjlighet till en skarp anslutning för var 4:e trampa. Jag får en möjlighet att väva med inslag av skiftande grovlek. Det blir en slät och fin yta.

- Varpen till mina vävar köper jag. Det skulle ta alldeles för lång tid att spinna den, och det skulle ställa större krav på hållfasthet och jämnhet i kvalitet. Här blir det handspunna linet till en nackdel.

Anita, damastvävning är det någonting man bara bestämmer att man ska börja med, eller?

- Jag gick en vävkurs i damastvävning i Stockholm 1992. Den ordnades av slöjdstugan "Flitiga händer". Innehavare var Ingrid Eiden, pensionerad textillärlarinna.

Anitas smultronröda

Man utvecklas med hantverket. Anita var några dagar hos Birgit Varverud i Motala och fick prova att väva damast med dragrustning. Under kursen kom hon fram till vad hon ville ha för hjälpmedel. - Jag hade fått min nya vävstol med 16 skaft och 16 trampor. Jag kom underfund med att det var enklare att väva damast med en harneskutrustning än med 16 trampor.

En snickarkunnig vävintresserad elektriker har byggt Anitas harneskutillsats till vävstolen. Sten Sture Andersson var elev på vävkursen på Gamleby folkskola och älskade att bygga vävstolar. Han kunde sin sak. Anita fick en beställning på ett draperi i grovt lingarn. Pengarna hon fick räckte till att betala utrustningen till vävstolen.

Anita väver i hellinne med handspunnet inslag i tunt lin. Det grova garnet färgar Anita med syntetfärg. Det tunna garnet får behålla sina naturliga färgskiftningar det får under olika växtsäsonger. Varpen bestämmer styrkan på färgerna. I början färgade Anita inte inslaget. Hon utnyttjade linets naturliga variation. Därefter har Anita haft en färgstark period. Nu är hon tillbaka till naturfärgerna med den bleka varpen som bakgrund.

Anita med köksdörren. Foto Per Jangius

Anita, det är lätt att se vilka vävar som är dina. De ger ett elegant intryck. Du har hittat din stil, ditt intryck. Det är det som kännetecknar dina vävar. Har du alltid vävt så breda vävar?

– I början satte jag upp en 80 cm bred väv. Som mest har jag vävt med 1,44 m bredd. Den första stora beställningen fick jag under andra halvan av 90-talet, en duk med handspunnet lin från Ångermanland. Den var 2,5 x 1,44 m. Av en dam i Linköping fick jag gammalt handspunnet garn. Det räckte till tre dukar och en fyrkant med 1,44 m bredd. Idealet är att ha litet lagom med beställningar. Jag har själv alltid fått bestämma mönstret till mina vävar. Idag håller jag på med en väggbonad åt min syster.

Har du några förebilder, Anita?

–Ja, Elisabet Hasselberg Olsson. Hennes mest kända vävnad "Minnet av ett landskap" hänger i riksdagshusets plenisal. Man utvecklas när det dyker upp nya uppdrag. Jag fick en beställning till matsalen på Erikssons i Linköping. Sedan kom idén om de fyra elementen. En bonad för varje element, jord, eld, luft och vatten.

Var kan man se dina vävar, Doris?

– Jag vävde gardiner till vigselrummet på Garnisonen i Linköping. Jag vävde också en vävnad till församlingshemmet i Ukna, Västerviks kommun. Den var med ullgarn på linvarp.

Du har alltid haft vävstol hemma, Doris?

– Ja, det är roligt att se, när det händer någonting. Men ibland gör man fel, resultatet blir inte alltid så bra. Då gör man ett uppehåll.

Doris' duk. Foto LL

Anita, har intresserade någon möjlighet att se dina vävar?

– Till Dansens hus i Hjulbro gjorde jag en väv som illustrerar dans, en väv i rostbruna färger till en turkos vägg. Folkhögskolorna i Vadstena och Gamleby har varsin väv. En väv har hamnat i Maidstone, en ort ca 12 mil sydost om London. Den hänger i ett 1500-tals hus. Jag berättade om Doris och mig för goda vänner. De behöll en väv jag tagit med för att visa som prov.

Vi är fortfarande verksamma, men det tar längre tid. Jag väver bara cirka 20 minuter om dagen. Annars blir det för påfrestande för kroppen.

Anita, har du alltid haft tillgång till vävstol i hemmet?

– Ja. för att skapa krävs koncentration, att man får sitta i lugn och ro.

Råd till en nybörjare på harnesku-trustning

Anita, vilka råd har du till läsare som gärna vill börja väva damast med harnesku-trustning?

– Varpa med varpsticka eller två högst tre trådar, för att få en jämn varp, där alla trådar är lika sträckta. Det är särskilt viktigt, när du väver med tunn tråd. Du ska också ha tätt mellan sprötvarven. Bomma fram ofta. Högst ett tillslag efter trampombytet.

Vi önskar Doris och Anita lycka till med nya vävar och lovar, att alltid ha tätt mellan sprötvarven. Eller är det dags att göra en beställning?

Text: Anne-Charlotte Högner
Östergötlands Handvävare

Foto: Per Jangius, Anne-Charlotte Högner,

Här kommer du i kontakt med linföreningen:

www.ostgotalin-lintagan.se

e-post: lintagan@ostgotalin.se